

บันทึก

เรื่อง ทารอเกี่ยวกับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ

กรมการศาสนา ได้มีหนังสือ ลับ ที่ ศธ.๐๔๐๗/๒๔ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๒๔ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า สมเด็จพระธีรญาณมุนี กรรมการมหาเถรสมาคมพร้อมด้วยพระเถระและคฤหัสถ์ สำนักวัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร ได้มีหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชเกี่ยวกับการขอคืนตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ให้แก่พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) เนื่องจากพระธรรมปัญญาบติ อดีตเจ้าอาวาสถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๓ สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้นำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา กรมการศาสนา ได้นำเสนอมหาเถรสมาคม พร้อมกับหลักฐานเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกรณีนี้ ซึ่งสรุปได้ความว่า

พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) เคยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมาก่อน แต่ถูกให้ออก (มิใช่ถอดถอน) จากตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ด้วยข้อหาศีลวิบัติ ขึ้นปฐมปาราชิก ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ มีพระบรมราชโองการโปรดให้ถอดออกจากสมณศักดิ์ตำแหน่งพระพิมลธรรมด้วยข้อหาขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕ ด้วยข้อหาให้การกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ และกระทำความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และถูกฟ้องต่อศาลทหารกรุงเทพฯ ซึ่งศาลฯ ได้พิพากษายกฟ้องเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ ต่อมาวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ ว่า “อภินิหารของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภณนั้น ให้เป็นอันระงับ และให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่ประการใด” และเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดให้คืนสมณศักดิ์แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภณ

สมเด็จพระธีรญาณมุนี พร้อมด้วยพระเถระผู้ใหญ่วัดมหาธาตุฯ และคณะคฤหัสถ์ วัดมหาธาตุฯ เห็นว่า บัดนี้ พระพิมลธรรมได้พ้นจากข้อหาทั้งด้านพระวินัยและด้านกฎหมายแล้วสมควรจะได้กลับดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ดังเดิม เพราะตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ว่างลงแล้ว

มหาเถรสมาคมได้พิจารณาในการประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๔ มีความสงสัยในข้อกฎหมายบางประการ จึงลงมติให้ถามคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า

๑. มีพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ด้วย “เหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” แต่มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ ว่า “อภินิหารของอดีตพระพิมลธรรม (และอดีตพระศาสนโศภณ) นั้น ให้เป็นอันระงับ และให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่ประการใด” และมหาเถรสมาคมได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ ขยายความในคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ ด้วยว่า “เป็นคำสั่งที่มีผลให้พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชก็ดี คำสั่งสังฆนายกก็ดี เฉพาะที่เกี่ยวกับอภินิหารของ

อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน เป็นอันระงับโดยสิ้นเชิง” นั้น จะทำให้มีผลว่าพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ซึ่งให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ด้วย “เหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” พลอยเป็นอันระงับไปด้วยหรือไม่

๒. หากพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ เป็นอันระงับ การจะให้คืนตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ แก่พระพิมลธรรม จะเป็นอันชอบหรือขัดกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หรือกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และระเบียบมหาเถรสมาคม ซึ่งออกตามความในข้อ ๒๕ แห่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวกับได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมการศาสนา) แล้ว เห็นว่า ประเด็นโดยตรงที่ควรพิจารณาว่า การจะให้คืนตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ แก่พระพิมลธรรม จะเป็นอันชอบหรือขัดกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หรือกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการและระเบียบมหาเถรสมาคม ซึ่งออกตามความในข้อ ๒๕ แห่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับดังกล่าวหรือไม่ การพิจารณาปัญหานี้ย่อมเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อแรกด้วย

การแต่งตั้งเจ้าอาวาสนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๓ บัญญัติไว้ว่า “การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม” กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ซึ่งตราไว้ตามความในมาตรา ๒๓ ดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติของพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสไว้ในข้อ ๖ และข้อ ๒๒^๑ และถ้าจะ

^๑ ข้อ ๔ ในกฎหมายเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะภาค	รองเจ้าคณะภาค
๒. เจ้าคณะจังหวัด	รองเจ้าคณะจังหวัด
๓. เจ้าคณะอำเภอ	รองเจ้าคณะอำเภอ
๔. เจ้าคณะตำบล	รองเจ้าคณะตำบล
๕. เจ้าอาวาส	เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามความในข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

- (๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- (๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานครก็จะต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะตามข้อ ๒๕^๒ อีกด้วย ส่วนระเบียบมหาเถรสมาคม ซึ่งออกตามความในข้อ ๒๕ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับดังกล่าวตั้งปรากฏในหนังสือหารือของกรมการศาสนานั้นได้รับคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการว่า ไม่มีระเบียบดังกล่าว ดังนั้นจึงมีข้อพิจารณาแต่เพียงว่า พระพิมลธรรมมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติต่างๆ แล้ว คุณสมบัติที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายเฉพาะในกรณีนี้ก็คือนอกจากข้อ ๖ (๖) ซึ่งกำหนดว่า “ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน” และคุณสมบัติตามข้อ ๖ (๗) ซึ่งกำหนดว่า “ไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน”

การที่จะวินิจฉัยว่าพระพิมลธรรมมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ (๖) และข้อ ๖ (๗) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมดังกล่าวหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากกรณีอันเกิดแก่พระพิมลธรรมตามข้อหารือข้อแรกนั้นเสียก่อน ซึ่งได้รับคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการว่า การที่สมเด็จพระสังฆราชในขณะนั้น (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปลด) ได้ทรงมีพระบัญชา ฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ นั้น สืบเนื่องมาจากการที่สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ สังกนายก ได้มีบันทึกข้อความลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๓ กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชโดยอ้างคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์อันประกอบด้วยสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ สังกนายก พระธรรมรัตนกร สังกมนตรีว่าการองค์การปกครอง และพระธรรมคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพระนครว่า “พระพิมลธรรมต้องศีลวิบัติขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่สมควรทรงเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนา และไม่ควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป จึงขอประทานเสนอใต้ฝ่าพระบาท เพื่อทรงจัดการในชั้นปกครอง” สมเด็จพระสังฆราชจึงได้มีพระบัญชาลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ อ้างบันทึกดังกล่าวของสมเด็จพระ

(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจมาก่อน

(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิต และคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

^๒ ข้อ ๒๕ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

พระมหาวีรวงศ์ ขอให้พระพิมลธรรม “ออกเสียจากสมณเพศ และหลบหายตัวไปเสีย...ภายในกำหนด ๑๕ วัน” แต่พระพิมลธรรมก็ได้ปฏิบัติตามพระบัญชาดังกล่าว สมเด็จพระสังฆราชจึงได้ทรงมีพระบัญชา ฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส ด้วย “เหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” พระบัญชาดังกล่าวจึงมีมูลฐาน ๒ ประการคือ การถูกกล่าวหาว่าศีลวิบัติ และการขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ ต่อมามหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๔ ว่า “อธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรม (และอดีตพระศาสนโศภน) นั้น ให้เป็นอันระงับ และให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่ประการใด” เหตุที่มหาเถรสมาคมมีคำสั่งดังกล่าวนี้ ก็สืบเนื่องมาจากการที่มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๑๔ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๔ แต่งตั้งคณะกรรมการมหาเถรสมาคมให้มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรม(และอดีตพระศาสนโศภน) เพื่อเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาต่อไป

คณะกรรมการมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการตามคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๑/๒๕๑๔ แล้วรายงานต่อมหาเถรสมาคม สรุปความได้ว่า

๑. การกล่าวหาภิกษุว่าด้วยอาบัติ มีการปรับอาบัติ และมีการห้ามสังฆกรรมนั้น นับว่าเป็นอธิกรณ์ตามหลักพระวินัย และเป็นอธิกรณ์ตามสังฆาณัติ ซึ่งในขณะนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้แยกอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ไว้ ๓ ทาง กล่าวคือ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งองค์ประมุขสงฆ์^๓ โดยทรงบัญญัติสังฆาณัติโดยคำแนะนำของสังฆสภา^๔ ทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี^๕ และทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร^๖ และได้บัญญัติว่าการวินิจฉัยอธิกรณ์เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร^๗ ส่วนระเบียบวิธีพิจารณา วินิจฉัยอธิกรณ์ให้เป็นไปตามสังฆาณัติ^๘ ซึ่งก็ได้มีสังฆาณัติให้ใช้ประมวลระเบียบวิธีพิจารณา วินิจฉัยอธิกรณ์ พุทธศักราช ๒๔๘๖ แต่การวินิจฉัยอธิกรณ์พระพิมลธรรมนั้นได้กระทำไปโดยคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์อันมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก เป็นประธานจึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๕๐

๒. อดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมัตถุถึงศีลวิบัติหรือไม่นั้น เมื่อการวินิจฉัยอธิกรณ์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พระวินัย และสังฆาณัติ จะถือว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมัตถุถึงศีลวิบัติมิได้ ทั้งปรากฏว่า ในปี พ.ศ.๒๕๐๓ และ พ.ศ.๒๕๐๔ อดีตพระพิมลธรรมได้มอบให้ทนายความฟองนายวีระยุทธ วัฒนานุสรณ์ กับพวก เป็นจำเลยต่อศาลแขวงพระนครใต้ เป็น

^๓ มาตรา ๖ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกและทรงบัญชาการคณะสงฆ์โดยบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

^๔ มาตรา ๗ สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญญัติสังฆาณัติโดยคำแนะนำของสังฆสภา

^๕ มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี

^๖ มาตรา ๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร

^๗ มาตรา ๕๐ การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะวินัยธร

^๘ มาตรา ๕๑ ระเบียบการแต่งตั้งคณะวินัยธรก็ดี ระเบียบวิธีพิจารณาอธิกรณ์ก็ดี ให้เป็นไปตามสังฆาณัติ

คดีอาญาในข้อหาฐานแจ้งความเท็จและหมิ่นประมาท โดยกล่าวหาว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมัตถุถึงศีลวิบัติ จำเลยทุกคนรับสารภาพว่าได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหาจริง จึงถือไม่ได้ว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมัตถุถึงศีลวิบัติ

๓. อดีตพระพิมลธรรมขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ นั้น พระบัญชาฉบับลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมออกจากสมณเพศและหลบหนีตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน เป็นพระบัญชาส่วนพระองค์ เพราะไม่มีผู้รับสนองพระบัญชาตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น พระบัญชาฉบับลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๖ (๔)^๙ แห่งสัญญาบัตรระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๖ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๗^{๑๐} แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ นั้น ขัดต่อสัญญาบัตรระเบียบพระคณาธิการเพราะการถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอันเป็นโทษฐานละเมิดจริยาพระคณาธิการรายนี้ไม่มีการสอบสวนให้得其ความจริงก่อน พระบัญชาจึงเป็นการมิชอบด้วยกฎหมายและพระวินัย

๔. ศาลทหารกรุงเทพได้อรรถาธิบายในคดีแดงที่ ๑๙๒ ก./๒๕๐๙ ระหว่างอัยการศาลทหารกรุงเทพฯ โจทก์ นายอาจ ดวงมาลา (อดีตพระพิมลธรรม) จำเลย ซึ่งอัยการโจทก์กล่าวหาว่า จำเลยมีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรว่า “ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดๆ เลยพอที่จะชี้ให้เห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือจะกระทำความผิด” และศาลทหารกรุงเทพฯ ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาว่า “การจับกุมคุมขังจำเลย ทั้งนี้ย่อมเป็นที่เศร้าหมองและน่าสลดใจในวงการคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนมาก” และวินิจฉัยคำพยานโจทก์จำเลยไว้ว่า “ท่านประธานศาลฎีกา พระเถระผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นพยานต่างก็กล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า จำเลยนี้เป็นผู้ประกอบแต่กุศลธรรม กระทำกิจพระศาสนาแผ่ไพศาลไปทั้งในและนอกประเทศ ทั้งในทางปริยัติศาสนา และปฏิบัติศาสนา มีผลประจักษ์ชัดเป็นหลักฐานมาก ไม่เชื่อได้ว่าได้กระทำความผิด แต่กลับมามีต้องถูกถอดออกจากเจ้าอาวาสถูกถอดจากสมณศักดิ์ ถูกจับกุม ถูกบังคับให้สละเพศพรหมจรรย์ นับว่ารุนแรงที่สุดสำหรับพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ปวงชนเคารพนับถือ”

^๙ มาตรา ๔๖ การให้ออกนั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระคณาธิการละเมิดจริยาพระคณาธิการอย่างแรงข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะ และการขัดคำสั่งนั้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่การคณะอย่างแรง

(๓) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่การคณะอย่างร้ายแรง

(๔) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระคณาธิการผู้บังคับบัญชาของพระคณาธิการรูปนั้นรายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความสมจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งให้ออก

^{๑๐} มาตรา ๓๗ การแต่งตั้ง ถอดถอน หรือโยกย้ายพระอุปัชฌาย์และพระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการบริหารการคณะสงฆ์ ให้กระทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในสัญญาบัตร

คณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมจึงเสนอคำวินิจฉัยต่อมหาเถรสมาคมว่า

“๑. พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งสังฆนายก คำสั่งของเจ้าคณะและมติคณะสังฆมนตรี ที่ให้ออนตำแหน่งหน้าที่ทางการคณะสงฆ์ และถอดสมณศักดิ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน รวมทั้งมติดิฉันรัฐมนตรี และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับอธิกรณ์ของพระเถระทั้งสองรูปดังกล่าว เป็นพระบัญชา คำสั่ง มติ และประกาศที่มีมูลฐานจากเหตุอันไม่เป็นธรรม และจากการรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นผลให้อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนต้องมีมลทินมัวหมองในอธิกรณ์ที่ถูกกล่าวหา ต้องถูกถอนตำแหน่งหน้าที่ทางการคณะสงฆ์ และต้องถูกถอดสมณศักดิ์ สมควรที่ทางการคณะสงฆ์และทางกานบ้านเมืองในขณะนี้ จะดำเนินการให้พระเถระทั้งสองรูปได้กลับคืนสู่สถานะเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้โดยอนุรูปตามควรแก่กรณีต่อไป

๒. อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนเป็นผู้บริสุทธิ์ มีศีลสามัญญตาเสมอด้วยสงฆ์ทั้งปวง”

มหาเถรสมาคมพิจารณารายงานของอนุกรรมการมหาเถรสมาคมแล้วจึงมีคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ และมติขยายความในคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ ดังกล่าวไว้ข้างต้น

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาจากกรณีที่เกิดขึ้นแก่พระพิมลธรรมแล้วเห็นว่า

๑. พระพิมลธรรมไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อนตามข้อ ๖ (๖) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ เพราะคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ซึ่งเกิดขึ้นในขณะใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ต้องเป็นคำวินิจฉัยของคณะวินัยธร ตามมาตรา ๕๐^{๑๑} แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ การกล่าวหา การสอบสวนของคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ความเห็นของสังฆนายกที่เสนอต่อสมเด็จพระสังฆราช ไม่ใช่คำวินิจฉัยลงโทษตามความในข้อ ๖ (๖) ดังกล่าว และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชอันมีมูลเหตุมาจากการกล่าวหาของคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ซึ่งอ้างว่า “ต้องศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว” ข้อกล่าวหานี้เป็นอธิกรณ์ พระบัญชาดังกล่าวจึงเกี่ยวกับอธิกรณ์และถูกลบล้างโดยคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๒/๒๕๑๘

๒. พระพิมลธรรมไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อนตามข้อ ๖ (๗) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ เพราะพระบัญชาที่ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ โดยอ้างความผิดนั้นไม่ชอบด้วยพระวินัยและสังฆาณัติ ดังที่คณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมได้วินิจฉัยไว้แล้ว และมหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๑๘ ว่า “อธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนนั้น ให้เป็นอันระงับและให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่ประการใด” ความผิดจึงไม่มีมาก่อน และพระบัญชาที่ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสก็เป็นพระบัญชาเกี่ยวกับอธิกรณ์ จึงถูกลบล้างไปตามคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๒/๒๕๑๘ เช่นเดียวกัน

สรุปแล้วคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่า

^{๑๑} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๗

คุณสมบัติทั่วไปของพระพินธุกรรมไม่ขัดกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎหมาย
สมาคม ฉบับที่ ๕ ข้อ ๖ (๖) และข้อ ๖ (๗) ดังกล่าวมาข้างต้น

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

รองเลขาธิการ ฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๖๔